

Projektiranje kolekcije odjeće inspirirane likom i djelom bana Josipa Jelačića

Milković, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:373865>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-11**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**Projektiranje kolekcije odjeće inspirirane
likom i djelom bana Jelačića**

Marija Milković

ZAGREB

Rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**Projektiranje kolekcije odjeće inspirirane
likom i djelom bana Jelačića**

doc. dr. sc. Irena Šabarić

Marija Milković Mat.br.0117084626

ZAGREB

Rujan 2020.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY

GRADUATE THESIS

**Designing a collection of clothing inspired
by the person and work of ban Jelačić**

doc. dr. sc. Irena Šabarić

Marija Milković Mat.br.0117084626

ZAGREB

September 2020.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOGA RADA

Ovim potvrđujem da sam osobno napisala diplomski rad pod naslovom:

NASLOV RADA

Projektiranje kolekcije odjeće inspirirane likom i djelom bana Jelačića

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, podaci ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni članci i sl.) u radu su jasno označeni kao takvi te su navedeni u popisu literature.

Marija Milković

(ime i prezime studenta)

(potpis)

Zagreb, rujan 2020.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA:

Sveučilište u Zagrebu

Tekstilno-tehnološki fakultet

Studij: Tekstilni i modni dizajn

Smjer: Kostimografija

Matični broj studenta: 0117084626

Zavod za dizajn tekstila i odjeće

Diplomski rad

Projektiranje kolekcije odjeće inspirirane likom i djelom bana Jelačića

Broj stranica: 48

Broj slika: 39

Broj literaturnih izvora: 15

Mentor: doc. dr. sc. Irena Šabarić

Članovi povjerenstva:

1. Prof.dr.sc. Tanja Pušić, predsjednica
2. Doc.dr.sc. Irena Šabarić, članica
3. Doc.art. Barbara Bourek, članica
4. Izv.prof.dr.sc. Katarina Nina Simončić, zamjenica članice

Neposredni voditelj: Franka Karin, mag. ing. techn. text.

Datum predaje:

Datum obrane rada:

Sadržaj

Sažetak	7
Abstract.....	8
1.UVOD.....	9
2. Ilirski pokret / Hrvatski narodni preporod kroz odjeću.....	10
2.1. Portret i analiza odjeće bana Josipa Jelačića.....	16
2.2. Boje i obilježja.....	19
3. EKSPERIMENTALNI DIO.....	20
3.1. Kolaž / moodboard.....	20
3.2.Tehnički crtež.....	22
3.3. Kroj odjevnog predmeta	23
3.4. Tehnički opis modela	25
3.5. Izrada motiva veza u softverskom programu za vez	25
3.6. Pozicioniranje motiva, krojenje	27
3.7. Opis kolekcije Urbana banica	30
Zaključak	
Literatura	
Izvori slika	

Sažetak

Diplomskim radom obuhvaćeno je istraživanje, dizajn, projektiranje, konstrukcija, crteži i izrada modela te prikaz krojeva, proces krojenja, izrada programa u specijaliziranom softverskom programu Willkommen i izrada uzorka veza na Tajima stroju za vez.

Rad se sastoji od dva dijela. Prvi dio je istraživanje života i rada bana Josipa Jelačića, a drugi je dio eksperimentalni, nastao na temelju istraživanja. Kao rezultat rada prikazana je mini kolekcija odjevnih predmeta nazvana Urbana banica.

Inspiracija za prikazanu žensku kolekciju odjeća je hrvatskoga bana Josipa Jelačića uz bogatstvo tradicionalnih nacionalnih motiva. U diplomskome se radu, osim odjevnih predmeta, nalaze i modni dodaci; crvenkapa, torba, lepeza koji dodatno oplemenjuju sam rad.

Ključne riječi: Hrvatska povijest, ban Josip Jelačić, kostimografija, izrada kostima, zlatni vez, urbana nošnja

Abstract

This thesis encompasses research, design, project, construction, drawings and sewing of models. It also depicts the process of cutting and creating an embroidery pattern via the specialized software program Willkommen as well as sewing of the pattern with the Tajima embroidery machine.

The Thesis consists of two parts. First part is dedicated to exploring the work and persona of ban Jelačić, while the second part is an experimental one composed on the basis of previous research. As a result we are showing a collection of garments called Urbana Banica.

This female collection was inspired by the clothing of Croatian ban Jelačić with a plethora of traditional national motifs. In addition to the garments themselves and to give more depth, the thesis includes accompanying accessories such as the traditional red hat, bag and a fan.

Keywords: Croatian history, ban Josip Jelačić, costume design, golde mbroidery, urban folk costume

1. UVOD

Diplomski rad podijeljen je u 2 cjeline: teorijska analiza povijesnih izvora i praktični dio eksperimentalnog rada u kojemu je opisana izvedba modela mini kolekcije naziva Urbana banica.

Etnološka istraživanja u okviru rada uključuju posjet Hrvatskom povijesnom muzeju (2018.god.), istraživanje muzejskih kataloga te znanstvenih članaka.

Odabir ove teme za istraživanje i realizaciju od velike je osobne važnosti te služi kao afirmacija nacionalnog identiteta i podsjetnik na bogato povijesno plodno tlo, modno i politički. Pripadnici ilirskog pokreta (viši društveni sloj građana), a s njima i Josip Jelačić, osmislili su takozvanu ilirsku nošnju, odjeću koja krojem nalikuje građanskom odijelu, ali korištenjem crvene, bijele i plave boje podsjeća na narodnu nošnju tadašnjih seljaka/pučana.

Takozvana *Ilirska moda* građanski je pomak odnosno odmak od narodne nošnje. Centralna misao vodilja istraživačkog rada je upravo ova vizualna sugestija odmaka i povezivanja narodne nošnje s građanskim odijelom, te povezivanja starog i novog, čistog kroja i ukrasnog motiva te zajedno daju sasvim suvremeni rezultat prikladan svome vremenu.

Želja rada jest prikazati otmjenost pročišćenog građanskog kroja naspram razrađenije vizure tradicionalne narodne nošnje. Modeli mini kolekcije Urbana banica osmišljeni su za modernu ženu koja svojim odijevanjem šalje poruku snažne i samosvjesne dame, ponosne na svoju povijest i pretke, gdje autor vizualno promišlja alternativnu povijesnu liniju u kojoj su žene bile na vlasti.

2. Ilirski pokret / Hrvatski narodni preporod kroz odjeću

Temeljni cilj Hrvatskog narodnog preporoda bio je buđenje hrvatske nacionalne svijesti, te je odjeća u svojoj ekspresivnoj funkciji poslužila kao simbol i signal stvaranja snažne nacionalne osobnosti. Ilirski pokret je pojam srodan Hrvatskom narodnom preporodu, te se oni isprepliću. Iako je Ilirski pokret trajao kraće, on junački „budi“ većinu južnih slavenskih zemalja kao autohtoni narod na području na kojem obitavaju, a javlja se kao odgovor na otežane državno-političke uvijete usred austrijske i mađarske prevlasti. Ilirski pokret trajao je od 1830. do 1843. godine, kada ga naposljetku bečki dvor gasi zbog straha od raskola unutar Monarhije [1,2].

Slika 1: Ilirski pokret; Ilirske crvenkape i surke

Hrvatski narodni preporod trajao je dulje, od 1830. do 1874. godine, te je ostavio velik trag u hrvatskoj povijesti. Provukao se kroz sve oblike kulturne djelatnosti od književnosti (publikacije, budnice, davorije), te svakako i kroz slikarstvo i odijevanje [3].

Hrvatska moda pod utjecajem je europskih stilova odijevanja, posebice onih Beča i Pariza. Odjeća Europljana u razdoblju od 1815. pa do kraja 40-ih godina 19. stoljeća pod utjecajem je mode bidermajera, uz koju je utjecajan i povezani umjetnički stil srednjoeuropskog građanstva. Dok su intenzivno ukrašavanje i jarka boja bili regularno prisutni u muškoj modi do kraja 18. stoljeća, prva desetljeća 19. stoljeća donose zaokret spram elegantnijih, čistih i funkcionalnijih oblika. U muškoj modi ovog razdoblja prevladava trodijelno odijelo u crnoj, tamnoplavoj, smeđoj ili tamnozelenoj nijansi te se poklapa s pojavom višeg građanskog sloja društva. Odjeća stoji kao odraz poželjnih osobina modernog muškarca koji pripada ovom novom društvenom sloju. Građanin 19. stoljeća je postojan, discipliniran, ambiciozan i konzervativan te se ova odjeća tretira kao poslovno odijelo jasnih i čistih linija. Građanski moral vizualno je predstavljen obaveznim cilindrom dok je jedina sloboda odijevanja iskazana u odabiru kravata [4,5].

Ilirci, građani željni promjena i slobode uzimaju modu kao vizualnog ambasadora iskazivanja nacionalnog identiteta, svog političkog stajališta i mišljenja. Kao što je vladala želja za ujedinjenjem svih Hrvata, odjeća i njezina boja povezala je Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju, njihove zajedničke vrijednosti, obilježja i tradicionalni kolorit u pokušaju odražavanja društvenih i političkih zbivanja i domoljublja ovom vizualnom komunikacijom zajedničkih emocija i ciljeva. Boje i grb bit će pobliže opisani u nastavku [4,5].

Važno je za napomenuti kako je nova moda na hrvatskom području nastala kao rezultat utjecaja modnih stilova Europe (Beča i Pariza) s hrvatskom tradicionalnom odjećom tj. elementima dotadašnjeg odijevanja većine pučana. Bio je to iskaz snage, hrabrosti i nacionalnog identiteta tada malog naroda u sastavu Habsburške Monarhije te je odjeća poslužila kao vizualna budnica i svojevrsna uniforma preporoda [4].

Crvena kapa (crvenkapa), prikazana na slici 1, bila je antimodno obilježje, tradicionalni element povijesti odijevanja koji je stajao kao simbol slobode. Nazivala se još i ilirska kapa. Ovo dugoljasto pokrivalo za glavu bilo je vrećastog oblika s ojačanim rubovima te su se na nju vezli grb i kićanka. Sačuvano je pet originalnih crvenkapa iz Hrvatskog narodnog preporoda koje su pripadale Lj. Gaju, D. Rakovu, L. Kaviću, jednom članu deputacije u Innsbrucku 1848. i Lj. Plaitu. Upravo je Ljudevit Gaj od novog građanskog sloja stvorio krug intelektualaca koji postaju centar i okosnica novog kulturnog i nacionalnog preporoda [4].

Odjeća je oduvijek bila neverbalni oblik vizualne komunikacije, posebice u trenucima socijalizacije poput druženja na plesnim podijima ili javim mjestima poput ulice. Plesni podij bio je društveno okupljalište i vrsta salona u kojem je zabava bila od sporedne važnosti, jer je prva funkcija bila društveno okupljanje, upoznavanje i uvođenje u društvo, gdje su se prenosile poruke o zauzimanju za slobodu jezika i razgovaralo se o većoj autonomiji unutra Monarhije.

Član Ilirskog pokreta Bogoslav Šulek, 1842. godine u svome tekstu „O važnosti narodne nošnje“ piše kako je „važno nositi narodnu odjeću kao izvanjski znak ili simbol po kome bi svoje unutarnje ćutanje javno očitovali“. Članovi Ilirskog pokreta prihvatili su prijedlog Bogoslava Šuleka, te kao inspiraciju uzimaju odjeću oružane postrojbe s područja Vojne krajine koja se izvodila u nijansama crvene, zelene, plave, bijele, smeđe i crne. Ova nacionalna odora sastojala se od ogrtača ili kabanice, kratkog kaputa (surke) od čoje bijele boje koja je ukrašena vezom narodnih ornamenata u plavoj i crvenoj. Neizostavna je bila i spomenuta crvenkapa s ilirskim grbom (srebrni polumjesec sa zlatnom zvijezdom Danicom na štitu crvene boje) [4].

Detaljnije grb možemo vidjeti na najpoznatijem sačuvanom prikazu - putnoj torbi Ljudevita Gaja. Ovaj motiv bio je sveprisutan i moglo ga se pronaći na raznim predmetima za svakodnevnu uporabu poput ukosnica, broševa, čaša, ili na tkaninama, tepisima i plesnim torbicama [4].

Slika 2: Ilirski pokret, grb na putnoj torbi Lj. Gaja

Slika 3: Hrvatska moda u 19. stoljeću— publikacija „Naše gore list“

Hrvatski povijesni muzej

Jedan od izložbenih muzejskih primjera je periodika, štampana publikacija „Naše gore list“. Autor teksta obraća se javnosti s mišljenjem kako je važno čuvati nacionalni identitet putem odjeće. Moda je promjenjiva i nije stabilna, dok narodna odjeća ostaje stabilniji simbol hrabrosti i nezavisnosti te „podizhe narodni ponos“ [4,6].

Slika 4. prikaz je Hrvatskog sabora iz 1848. godine, autora Dragutin Weingärtnera, na kojoj se jasno razabire odjeća ovoga razdoblja. Prikazana je situacija u kojoj ban Jelačić moli članove sabora za financijsku pomoć kako bi osigurao bolju poziciju Hrvata unutar Monarhije [7].

Na odjeći nekolicine sabornika također možemo uočiti sličan odjevni odabir na kojem se nazire vez s hrvatskim motivima na mentenu/ogrtaču te korištenje tkanina crvene, bijele i plave boje.

Slika 4: *Hrvatski sabor 1848. god*, autor: *Dragutin Weingärtner, 1885. God*

Moda toga doba može se vidjeti i na slici „Hrvatski preporod“ autora Vlahu Bukovca (svečani zastor Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu). Prema povijesnim izvorima jasno zaključujemo da su građani Zagreba i većih hrvatskih gradova pratili modu europskih gradova kao što su Beč, Pariz i Budimpešta, no nisu samo kopirali stil već su ga u duhu narodnog preporoda oplemenili narodnim motivima i time postigli autentičnost izričaja i osjećaj zajedničke pripadnosti jednom narodu sa zajedničkim ciljem [4].

Slika 5: *Kazališni zastor "Hrvatski preporod"*, autor: *Vlaho Bukovac, Zagreb, 1895. godina*

Važan element proglašenja slobode Hrvatskog narodnog preporoda dogodio se 1848. godine političkom peticijom, odnosno proglasom naziva "Zahtijevanja naroda". Time se postiglo postavljanje Josipa Jelačića za hrvatskog bana, brže sazivanje sabora i pripojenje Dalmacije i Vojne krajine Hrvatskoj. Došlo je do velikih promjena glede financija od strane Ugarske prema Hrvatskoj, zatim je uslijedila rekonstrukcija jezika i školstva, slobode pisanja i govora, izglasana je jednakost pred sudovima te ukidanje staleških povlastica i kmetstva, tj. u originalu dokument je tražio jednakost svih građana, slobodu tiska, vjere, učenja i govora [7].

Ban Josip Jelačić Bužimski

Josip Jelačić Bužimski (Petrovaradin, 16. listopada 1801. - Zagreb, 20. svibnja 1859.) bio je general i ban hrvatski, dalmatinski i slavonski od 1848. do 1859. godine. Ban Jelačić odigrao je važnu ulogu za hrvatsku političku povijest, ukinuo je kmetstvo i sazvaio prve izbore za hrvatski sabor. U Hrvatskoj se i danas slavi kao nacionalni junak te njegov kip krasi glavni trg glavnog grada, te se po njemu zove Trg bana Josipa Jelačića.

U svijetu je poznat kao hrabri vojskovođa. Jedna od zapaženijih pobjeda je ona protiv ustanika u Habsburškoj Monarhiji za vrijeme revolucije u Mađarskoj 1848. godine [7,8, 9,10,11,12,13].

*Slika 6: Portret ban Josip Jelačić u odori generala topništva
autor Josef Kriehuber, Beč 1849.godina, ulje na platnu*

Josip Jelačić 8. travnja 1848. godine u Beču polaže bansku prisegu pred kraljem Ferdinandom I. (V.) Habsburškim, te je imenovan podmaršalom i vojnim zapovjednikom u banskoj i krajiškoj Hrvatskoj.

Dana 5. lipnja 1848. godine službeno je ustoličen u Zagrebu, a dan nakon svečanosti njegova ustoličenja slijedi i svečanost otvaranja Hrvatskog sabora, prvoga hrvatskog građanskog sabora na osnovi izbornog reda utemeljenog po načelima građanskog liberalizma. Otvaranje Hrvatskog sabora pratilo je do četiri stotine osoba odjevenih u narodno odijelo, u surke, bijele ili modre hlače, s kalpakom ili crvenkapom i sabljama. Nacional gardisti i varaždinski grenadiri prisustvovali su u svojim uniformama, a svećenici u crkvenom ruhu [8].

2.1. Portret i analiza odjeće bana Josipa Jelačića

Portret bana Josipa Jelačića (slika 7.) u punoj banskoj odjeći, s ciljem povijesnog dokumentarizma i prikaza dostojanstvenog i snažnog lika na odgovornoj funkciji, djelo je Ivana Zaschea [10,11].

*Slika 7: Portret ban Josip Jelačić, autor: Ivan Zasche, ulje na platnu
Hrvatski povijesni muzej, Zagreb*

Analiza odjeće - prema slikama, bistama, spomenicima bana Josipa Jelačića

Odjeća koju nosi ban Jelačić sastoji se od: mentena/ogrtača, vojničke odore – dolama (kraći kaput) i hlača. Ogrtač je izrađen od deblje vune, čoje, ponekad podstavljen prirodnim krznom, te je ravnoga kroja s rukavima. Po povijesnim slikama jasno je vidljivo da je služio kao zaštitni plašt, kao zaštita od hladnoće. Bogato je ukrašen vezom te „pozlaćenim“ trakama od svile na predjelu za kopčanje. Kopča za menten nalazi se oko vrata i služi da ogrtač ne bi spao.

Slika 8: Izložba „Uspomene na jednog bana“ ostavština bana Jelačića
Hrvatski povijesni muzej, Zagreb

Ispod mentena nalazi se kraći kaput, također ukrašen vezom i gajtanom tj. raznim špagama za kopčanje te gumbima. Kaput je izrađen od vune, tanje čoje. Rukavi kaputa također su ukrašeni, a sadrže i ukrasnu manžetu. Manžeta je sačinjena od dva materijala različitih boja, koje se bojom razlikuju od osnovne tkanine. Od istog materijala načinjene su i hlače ravnog kroja, uz ukrasne bočne trake te su najčešće uvučene u čizme. Na kaputu/dolami nalazi se pleteni pojas o koji je okačena sablja/mač.

Na slici 9. prikaz je instalacijske odore Josipa Jelačića, rad je bečkog krojača Gibača, rodom Hrvata, Beč 1848. godine. Odora se sastoji od mentena, dolame, hlača, kravate, kalpaka, perjanice, pojasa za sablju i čizama sa srebrnim perjanicama [10].

Slika 9: Instalacijska odora Josipa Jelačića

1. Menten/crveni ogrtač: čoja (čoha), svila, pozamanterija, šivanje.
 2. Dolama/bijeli kraći kaput: čoja (čoha), svila, pozamanterija, šivanje.
 3. Hlače: čoja (čoha), svila, pozamanterija, šivanje.
 4. Kravata: rips, srebrne resice; širina 7,5 cm, duljina 50 cm
 5. Kalpak: baršun, krzno, svila, pozamanterija, šivanje.
 6. Perjanica: raznobojno perje, šivanje, lijepljenje
 7. Pojas za sablju: trobojni gajtan, pletenje
 8. Čizme sa srebrnim mamuzama: koža, pozamanterija, srebro, šivanje, lijevanje, tiještenje
- [10]

2.2. Boje i obilježja

Hrvatska trobojnica: načinjena je od trobojnog svilenog damasta, triju podjednako širokih vodoravnih pruga crvene, bijele i plave boje, a grb se nalazi u bijelom polju u sredini zastave.

Slika 10: *Instalacijska zastava bana Jelačića,*
Hrvatski povijesni muzej, Zagreb

Instalacijska zastava bana Jelačića prva je hrvatska trobojnica, koja je u sljedećim godinama masovno korištena i prihvaćena kao nacionalna i državna zastava. Načinjena je od trobojnog svilenog damasta, metalnih niti, koplja i šiljka, drveta, mjedi, a korištene su metode rezbarenja, pozlaćivanja, oslikavanja i posrebrivanja. Dimenzije su 93 x 123 cm, dok je koplje dužine 150 cm [10,14,15].

Na slici je prikazana i prva trobojna banska zastava Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Slika 11: *Oznaka hrvatskog bana, 1848. godine*
Hrvatski povijesni muzej, Zagreb

3. EKSPERIMENTALNI DIO

U istraživanje je uloženo dvije godine rada, a zanimanje za ovu specifičnu temu kao diplomski rad rodilo se posjetom Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu 2018. godine.

3.1. Kolaž / moodboard

Kolaž se sastoji od različitih prikaza odjeće u Europi, 19. stoljeća. Carevi, vladari i ambasadori na nizu fotografija služe kao inspiracija za izradu finalnih odjevnih predmeta te posebice kao sugestije za promišljeno pozicioniranje motiva veza.

Inspiracija za izrađene ženske modele dolazi od muških povijesnih vojnih odora čija raznolikost i bogatstvo nije nedostajalo tadašnjoj Europi i koje značajno utječu na odijevanje bana Jelačića. Kolaž je sastavljen i od fotografija predmeta koji su pripadali diplomatima (slika 5.) i od replika kostima izrađenih za filmsku rekonstrukciju (slika 6.) gdje se koncentriramo na bogato razrađeni zlatovez te njegov položaj na odjevnom predmetu.

Slika 12: Kolaž

Slika broj 1. Portret cara Franje Josipa I, 1853. ulje na platnu, autor Miklós Barabás

Slika broj 2. Portret cara Ferdinanda I u svečanoj odjeći Reda zlatnog runa, autor: Leopold Kupelwieser, 1847 godina

Slika broj 3. Portret austrijskog cara Franza I, autor: Friedrich von Amerling, 1832 godina

Slika broj 4. Portret Ferdinanda III., Velikog vojvode Toskane, autor: Joseph Dorffmeister, 1797 godina

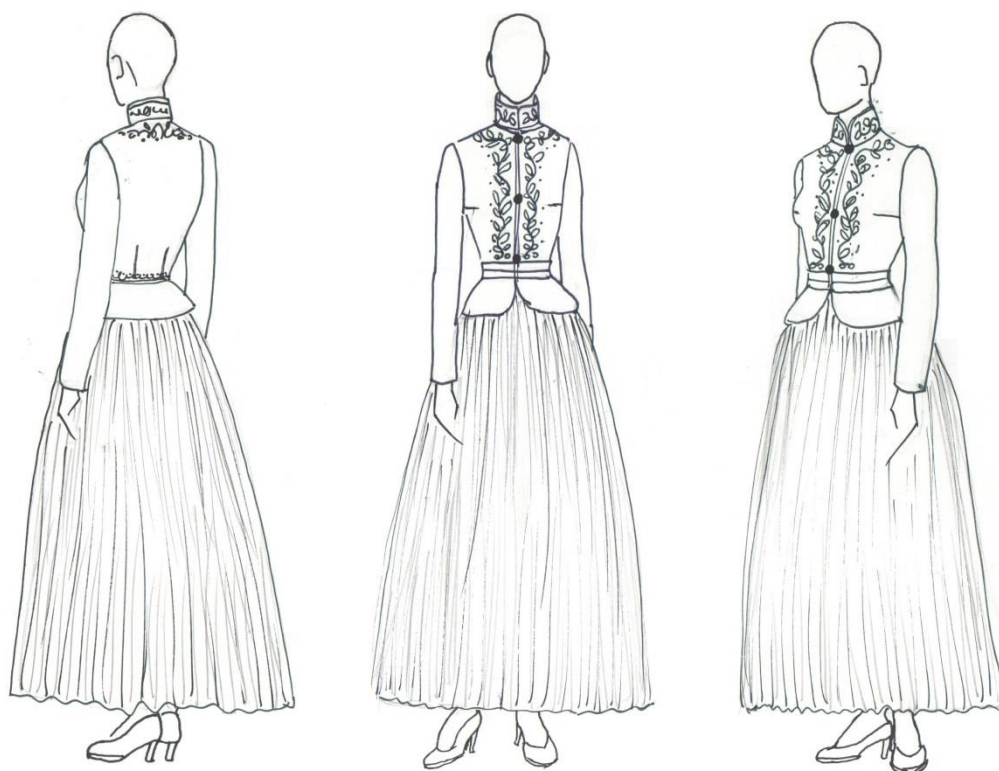
Slika broj 5. Diplomatska odora koju je Francis Wilkinson Pickens nosio kao veleposlanik SAD-a u Rusiji, 1858-60.

Slika broj 6. Odijelo diplomata iz filma "Ludwig"(1973.), vlasništvo studija Tirelli. Originalno muško vjenčano odijelo (1865.), sastoji se od crnog diplomatskog ogrtača s crvenim baršunastim ovratnikom i manšetama, potpuno izvezeni zlatnim koncem.

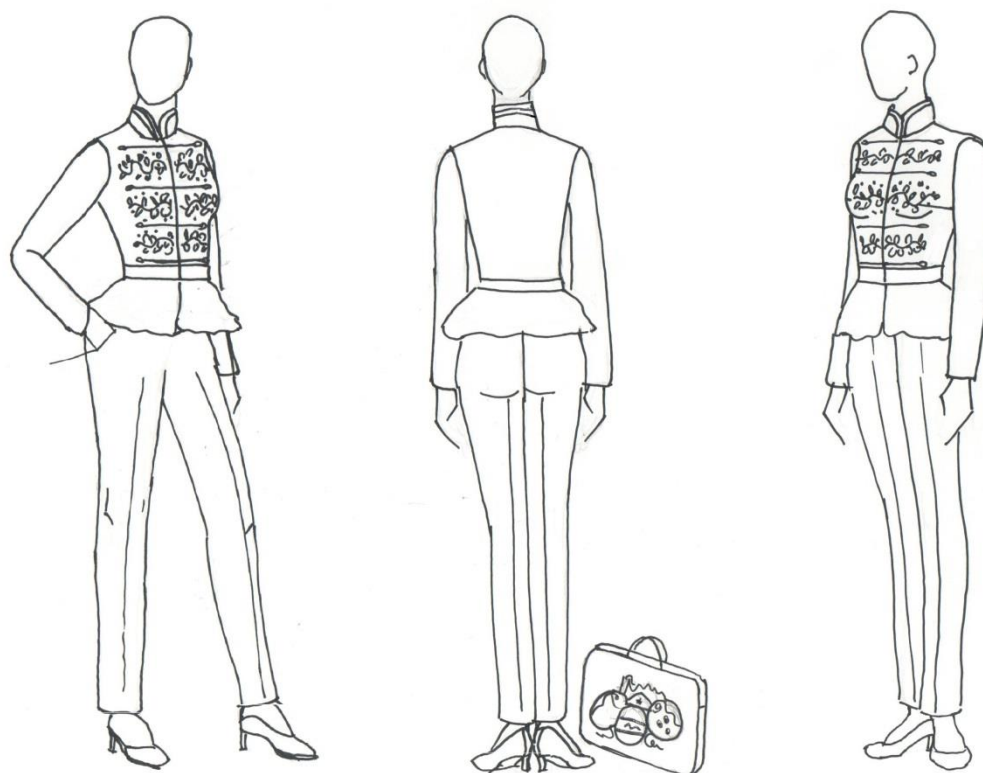
Motiv hrastovog lista i žira, kao simbol otpornosti i čvrstoće, koristi se zbog raskoši Slavonije i Srijema, a motiv lista hrasta lužnjaka nalazi se i na kovanici od 5 lipa današnje hrvatske valute. Uz spomenuti motiv hrastovog lista korišten je i tekst Bana Jelačića: „Što Bog dade i sreća junačka,„.

Osim odjeće, diplomski rad obogaćen je i motivima sa zastave, grba, torbe, kape te ostalih očuvanih predmeta iz razdoblja Hrvatskog narodnog preporoda. U izradi modela upotrijebljene su tradicionalne tj. tkanine korištene u doba Bana Jelačića (o kojima saznajemo iz povijesnih izvora) te inovativne suvremene tkanine i pribor uz moderni izričaj i finalnu izvedbu modela. Radom nastaje tradicionalno-suvremena fuzija urbane nošnje.

3.2. Tehnički crtež

Slika 13: Model 1. Urbana banica Mirena

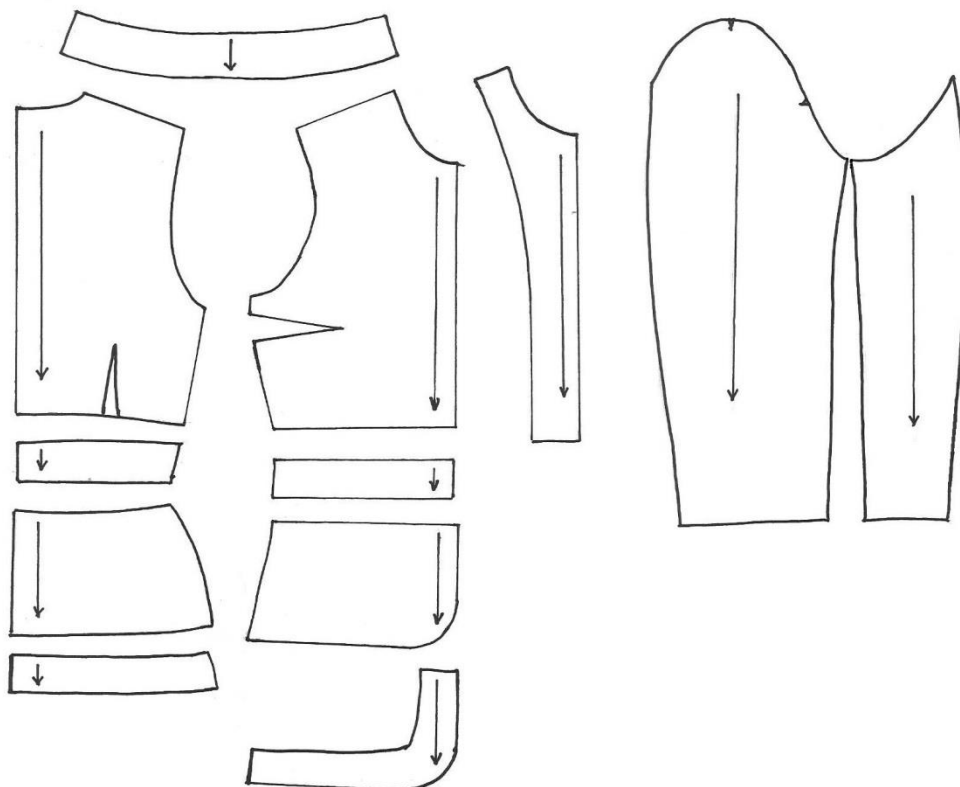
Slika 14: Model 2. Urbana banica Dorja

3.3. Kroj odjevnog predmeta

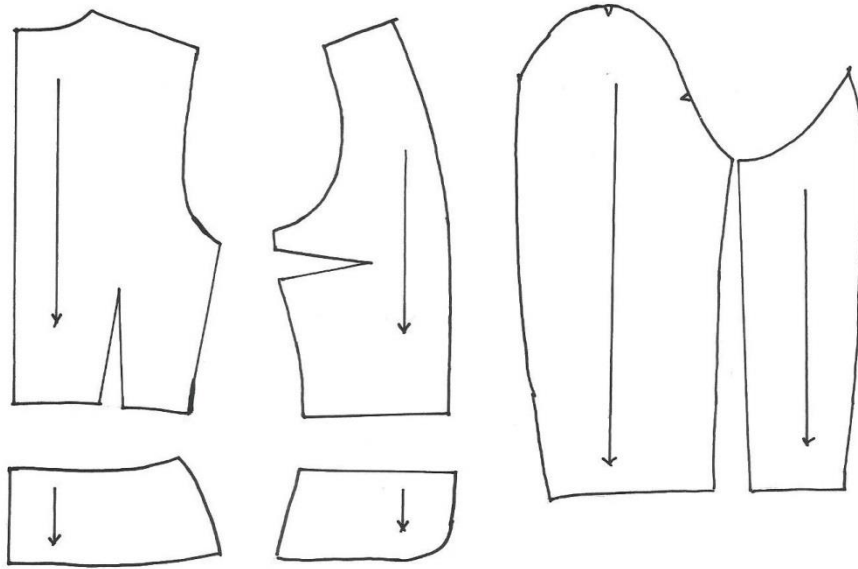
Slika 15. prikazuje tehnički crtež ženskog sako, model 1., odjevne veličine 38, dok su na slikama 16.i 17. prikazani krojni dijelovi sako.

Slika 15: Ženski sako, Model 1. Urbana banica Mirena

Slika 16: Krojni dijelovi ženskog sako, osnovna tkanina

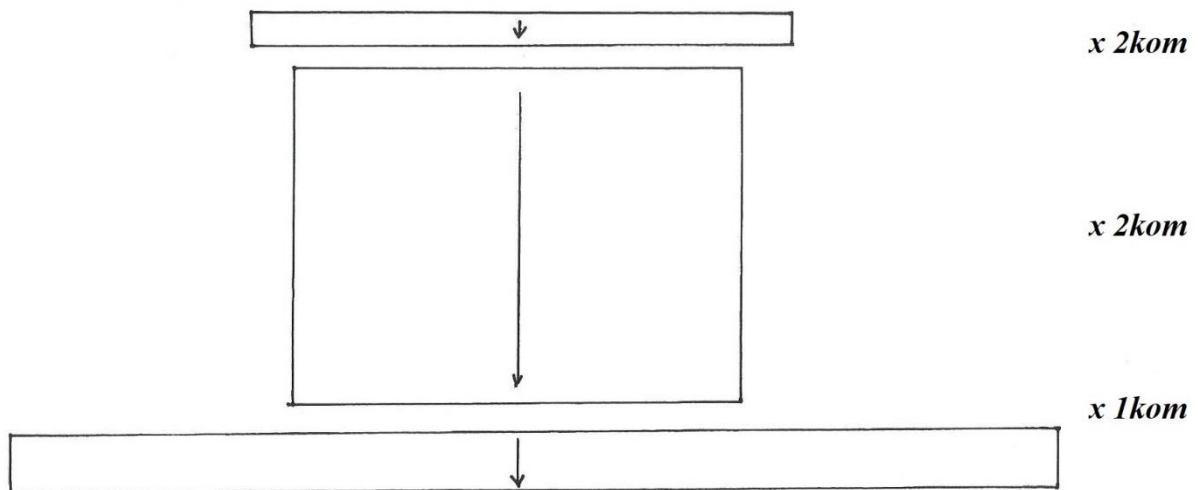

Slika 17: *Krojni dijelovi ženskog sako, podstava*

Nakon izrade svih potrebnih krojnih dijelova, određuje se pozicija motiva veza. Pomoću providnog papira locira se motiv veza te kroje krojni dijelovi.

Na slici 18. Prikazani su krojni dijelovi ženske torbe.

Dimenzije: dužina: 40 cm, visina: 30 cm, širina: 6 cm

Slika 18: *Krojni dijelovi osnovne tkanine za torbu(aktovka)*

3.4. Tehnički opis modela

Model 1. Urbana banica Mirena

Sako; odjevna veličina 38, materijal baršun, bijela boja, sastav pamuk 100%, razni ukrasi,

VEZ: metalizirani zlatni konac, podstava viskoza 100%,

Suknja; odjevna veličina 38, plava boja, sastav PES 100%, podstava viskoza 100%

Kapa; crvena boja, sastav vuna 100%

Lepeza; crvena boja, sastav pamuk 100%, drvo, Pentart: zlatna boja

Model 2. Urbana banica Dorja

Sako; odjevna veličina 38, crvena boja, materijal baršun, sastav pamuk 100%, razni ukrasi,

VEZ: metalizirani zlatni konac, podstava viskoza 100%,

Hlače; odjevna veličina 38, bež/bijela boja, sastav viskoza 80%, PES 20%

Korzet; odjevna veličina 38, bež/bijela boja, materijal mješavina, sastav 80% viskoza, PES 20%, razni ukrasi, VEZ: metalizirani zlatni konac, podstava viskoza 100%

Torba; sastav 100% PES, VEZ: metalizirani zlatni konac, razni ukrasi

3.5. Izrada motiva veza u softverskom programu za vez

Razne tehnike veza od davnina se koriste kao metode ukrašavanja odjeće, te posebice odjevnih predmeta svečane prirode. Ovaj tip ukrašavanja, izvođen ručno, zahtijeva mnogo vremena i truda te rezultira kompleksnim uzorcima i motivima. Vezenje ili vez precizno je šivanje, stvaranja željenih uzoraka i dizajna na različitim materijalima. Mnoge povijesne kulture ovu izazovnu preciznu tehniku ručnog rada prepoznaju kao oblik umjetnosti. Tradicionalno se izvodi ručno pomoću igle i konca, a ponekad i finom žicom. Upravo na vojnim odorama 18. i 19. stoljeća koristila se tanka upletena zlatna ili srebrna žica.

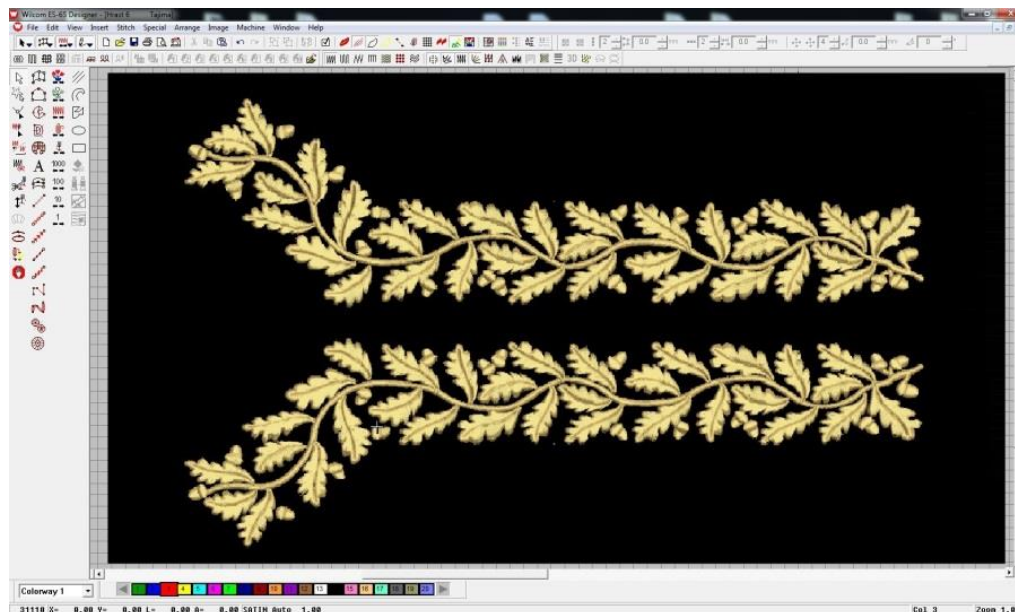
U današnje vrijeme, vez se modernizirao strojnom izradom. Ovo je ubrzalo izradu i olakšalo njegovu primjenu, te ga tako učinilo i cjenovno prihvatljivijim.

Strojni vez način je ukrašavanja tekstila kojim se ističu posebni detalji odjevnog ili drugog predmeta za npr. izvođenje logotipa modne marke.

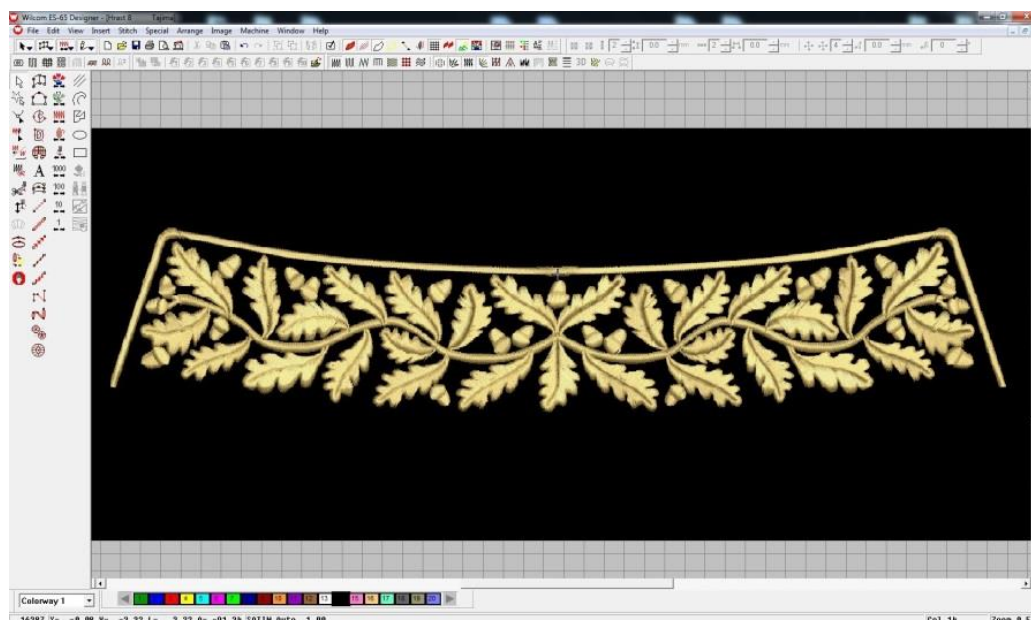
Stroj za vez načinjen je od jedne ili više serijski povezanih šivaćih glava koje funkcioniraju po principu klasičnog šivaćeg stroja. "Mozak" stroja je računalni program koji sadrži grafički uzorak (ornament) koji se veže na tkaninu i može funkcionirati na većini materijala koji se

danas koriste. U diplomskom radu korišten je softverski program Willkommen za odabrane motive lista hrasta i žira na krojnim dijelovima odabranih modela.

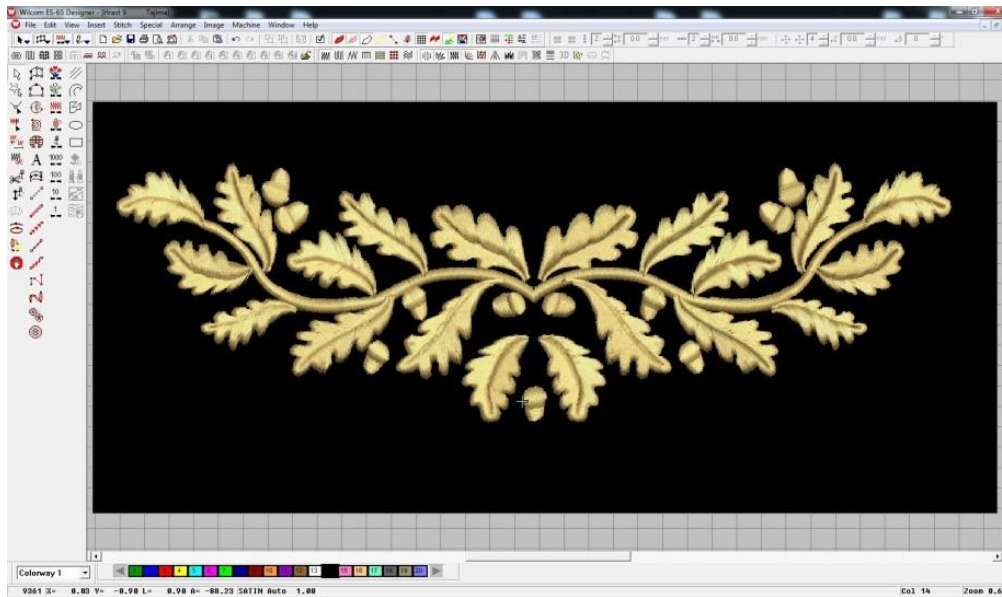
Na slikama 19-21 prikazani su motivi pripremljeni u programu za vez.

Slika 19: Izrada programa za vez: prednji dio sakoa (model 1.)

Slika 20: Izrada programa za vez: ovratnik (model 1.)

Slika 21: Izrada programa za vez: stražnji dio sakoa (model 1.)

3.6. Pozicioniranje motiva, krojenje

Redoslijed pripreme i programiranja veza važan je kako bi se vez pravilno pozicionirao na krojni dio odjevnog predmeta.

Nakon izrade originalnog crteža, tehničkog crteža, konstrukcije krojnih dijelova, te njihovog umnožavanja na providnom paus papiru na kojem su ručno crtane okvirne linije željenog motiva dolazi do jasnije predodžbe finalnog dizajna.

U modelima za diplomski rad korišten je motiv hrasta i žira te metoda ukrasnog kopčanja koja imitira vojnu odoru (u povijesti veza koristila se žica ili gajtan). Ručno nacrtani motivi na krojnim dijelovima od paus papira putem skenera se kopiraju u računalni program. Važno je napomenuti da o kvaliteti razrade slike /crteža ovisi i kvaliteta i preciznost izvezenog motiva.

Vremenski najzahtjevniji i najdelikatniji dio stvaranja modela *Urbane banice* bilo je upravo pozicioniranje motiva veza te detaljna priprema samog veza u računalnom programu Willkommen.

Bio je potrebno unapred konstruirati ubodne točke za čitav motiv po kojima stroj izvodi vez po zadanim specifikacijama programa. Konkretni motivi modela za diplomski rad vezeni su zlatnim koncem Isamet Part-No: 2943-0500.

Slika 22: Proces izrade motiva lista hrasta na stroju za vez, korzet

Slika 23: Finalni motivi lista hrasta na okviru za strojno vezenje, korzet

Slika 24: Proces krojenja pomoću providnog papira, korzet

Slika 25: Prikaz iskrojenih prednjih dijelova korzeta, odjevna veličina 38

3.7. Opis kolekcije Urbana banica

Kolekcija diplomskog rada prikazana je u dva modela: Urbana banica Mirena i Urbana banica Dorja. Imena oba modela preuzeta su iz romana zagrebačke novinarkinje i spisateljice Marije Jurić Zagorke. Za kolekciju izrađena su: dva sakoa, suknja, hlače, korzet, kapa, torba i lepeza. Modni dodaci korišteni za fotografiranje su naušnice, cipele, ukras za glavu, trobojnica (lenta) i kopča.

Za kolekciju su odabrane tkanine koje su djelomično korištene i u doba banovanja bana Josipa Jelačića (čoja, baršun) i moderne tkanine (til, tkanine od umjetnih vlakana s posebnom doradom) te se one međusobno nadopunjavaju.

Kolekcija krojem nalikuje građanskom odijelu, a korištenjem boja crvene, bijele i plave podsjeća na narodnu nošnju te boje hrvatske zastave. Osmišljena je tako da se lako slaže u suvremenim odjevnim kombinacijama, npr. crveni sako s trapericama, bijeli sako s plisiranom suknjom, hlače i korzet s kožnom jaknom, torba uz pamučnu bijelu haljinu i špargerice, te kapa uz asimetričan kroj kaputa.

Odjeća diplomskog rada koncipirana je za otvoreni i zatvoreni prostor. U doba Hrvatskog narodnog preporoda dame su nosile lepeze ispisane narodnim porukama na stranim jezicima, te zbog toga u diplomskom radu na lepezi dolazi do odabira teksta „Što Bog dade i sreća junačka“.

Kolekcija Urbana banica osmišljena i namjenjena je kao odjeća za odlazak u kazalište, koncerte te na svečane skupove pogotovo međunarodnog karaktera.

Lokacija fotografiranja je Zagreb, Gornji grad: Trg Sv.Marka, Hrvatski institut za povijest te Staroslavenski institut. Predivne kulise grada Zagreba podsjećaju na neka stara vremena u novome ruhu te savršeno vizualno podupiru ideju kolekcije Urbana banica.

3.8. Fotografije kolekcije

Fotograf: Zvonimir Ferina

Model: Božica Tunjić

Slika 26: Model 1. Urbana banica Mirena

Slika 27: Model 1. Urbana banica Mirena

Slika 28: Model 1. Urbana banica Mirena

Slika 29: Model 1. Urbana banica Mirena

Slika 30: Model 1. Urbana banica Mirena; Lepeza

Slika 31: *Model 1. Urbana banica Mirena*

Slika 32: *Model 1. Urbana banica Mirena*

Slika 33: Model 2. Urbana banica Dorja

Slika 34: Model 2. Urbana banica Dorja

Slika 35: Model 2. Urbana banica Dorja, torba

Slika 36: Model 2. Urbana banica Dorja

Slika 37: Model 2. Urbana banica Dorja

Slika 38: Model 2. Urbana banica Dorja

Slika 39: Model 2. Urbana banica Dorja

5. Zaključak

U Hrvatskom povijesnom muzeju pohranjeni su u formi slika i zapisa te originali odjevnih predmeta koje je nosio ban Josip Jelačić te ostali predmeti koji su služili za osobnu uporabu. Muzejska građa poslužila je za istraživanje lika, djela i ostavštine bana Josipa Jelačića te nastajanje ideja za rekonstrukciju odjeće.

U diplomskom radu prikazan je spoj bogate baštine tekstilnog rukotvorstva iz sredine 19.stoljeća te moderne strojno izrađene odjeće u kojoj današnje žene vode svoje vlastite bitke. Kombinacijom ondašnjih i suvremenih tkanina dosegnut je željeni cilj.

Vizija diplomskog rada jest prikazati otmjenost minimalizma, jednostavnih silueta samoga kroja spram narodne nošnje, ali i duh same nošnje i tradicije u kojoj se rađa, stvarajući modele koji su simbioza najboljeg od oba svijeta – čistoće reza elegantnih linija uz teksturirano bogatstvo veza i zadržavanje meke ženstvenosti.

Urbana banica želi da njena odjeća nosi dublji značaj te uz dašak tradicije i suvremene tkanine ostvari željenu siluetu. Autor vizualno razmišlja kako bi povijest i estetika odijevanja izgledale da su u doba bana Jelačića žene bile na vlasti.

Modeli kolekcije Urbana banica osmišljeni su za modernu ženu koja svojim odijevanjem šalje poruku žene ponosne na svoju nacionalnu povijest i pretke.

6. Literatura

1. Hrvoje Petrić: *Hrvatski narodni preporod*, <http://povijest.net/2018/?p=1503> pristupljeno 18.04.2008.
2. Proleksisenciklopedia, <https://proleksis.lzmk.hr/27701/> Objavljeno: 22. lipnja 2012. pristupljeno: 14.09.2020
3. Enciklopedija, <https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26455> pristupljeno: 3.10.2020
4. Katarina Nina Simončić: *Moda u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda* Vol. 43, Zagreb 2011. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
5. Andreja Smetko: *Odjeća kao medij iskazivanja nacionalnog identiteta u vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda*, Zagreb 2017. Hrvatski povijesni muzej, Zagreb
6. Antikvarijat Biblos, <https://antikvarijat-biblos.hr/nase-gore-list-proizvod-2025/> pristupljeno: 30.09.2020
7. Enciklopedija, <https://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=28950>, pristupljeno: 22.09.2020
8. Agneza Szabo: *Grof Janko Drašković u doba uspona hrvatske preporodne politike od 1790. do 1848.*, Matica hrvatska, Kolo 3, 2007.
9. Povijest.hr, <https://povijest.hr/nadanasnjidan/hrvatski-ban-iz-transilvanije-1875/> pristupljeno: 22.09.2020
10. Hrvatski povijesni muzej, Katalog izložbe: USPOMENE na JEDNOG BANA, Zagreb 2009. ISBN 978-953-6046-41-5
11. Hrvatski povijesni muzej, <http://www.hismus.hr/hr/izlozbe/arhiva-izlozbi/uspomene-na-jednog-bana-ostavstina-jelacic/> pristupljeno: 3.10.2020
12. Muzej grada Zagreba, http://www.mgz.hr/hr/postav/josip_jelacic/ pristupljeno: 22.09.2020
13. Blaga i misterije <https://blagamisterije.com/kad-je-josip-jelacic-postao-ban-odjenuo-je-crvenkapu-prepunu-skrivenih-simbola-koja-je-obiljezila-snove-jedne-generacije/18943/> pristupljeno: 22.09.2020
14. Magazin HRT, <https://magazin.hrt.hr/617614/5-lipnja-1848-prva-upotreba-hrvatske-trobojnice-2> pristupljeno: 22.09.2020

15. Mario Jareb: Hrvatski nacionalni simboli. Zagreb: Alfa, Hrvatski institut za povijest, 2010., ISBN 978-953-297-230-6

7. Izvori slika

Slika 1, 2: Proleksisenciklopedia, <https://proleksis.lzmk.hr/27701/> Objavljeno: 22. lipnja 2012. pristupljeno: 14.09.2020

Slika 3: Fotografija iz Hrvatski povijesni muzej, 2018. Zagreb

Slika 4: : hr.wikipedia, Hrvatski sabor 1848. godine, djelo

Dragutina Weingärtnera https://hr.wikipedia.org/wiki/Josip_Jela%C4%8Di%C4%87#/media/Datoteka:Dragutin_Weing%C3%A4rtner,_Hrvatski_sabor_1848._god.jpg

Slika 5: hr.wikipedia, Hrvatski preporod, djelo Vlahe

Bukovca [https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatski_narodni_preporod#/media/Datoteka:Vlaho_Bukovac,_Ilirski_preporod_\(svetani_zastor_Hrvatskog_narodnog_kazalista_u_Zagrebu\).jpg](https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatski_narodni_preporod#/media/Datoteka:Vlaho_Bukovac,_Ilirski_preporod_(svetani_zastor_Hrvatskog_narodnog_kazalista_u_Zagrebu).jpg)

Slika 6: Wikipedia, [https://hr.wikipedia.org/wiki/Josip_Jela%C4%8Di%C4%87#/media/Datoteka:Jela%C4%8Di%C4%87_\(Josip\)_General.jpg](https://hr.wikipedia.org/wiki/Josip_Jela%C4%8Di%C4%87#/media/Datoteka:Jela%C4%8Di%C4%87_(Josip)_General.jpg) pristupljeno: 31.08.2020

Slika 7: Wikipedia, https://hr.wikipedia.org/wiki/Josip_Jela%C4%8Di%C4%87#/media/Datoteka:Ivan_Zasche,_Portret_bana_Josipa_Jelacica.jpg pristupljeno: 31.08.2020

Slika 8: Hismus, 5. Studenoga 2009. <http://www.hismus.hr/hr/novosti/arhiva/izlozba/izlozba-uspomene-na-jednog-bana/> pristupljeno: 6.09.2020

Slika 9: Hrvatski povijesni muzej, Katalog izložbe: USPOMENE na JEDNOG BANA, Zagreb 2009. ISBN 978-953-6046-41-5

Slika 10: Wikipedia, [https://hr.wikipedia.org/wiki/Josip_Jela%C4%8Di%C4%87#/media/Datoteka:Flag_of_Croatia_\(Josip_Jela%C4%8Di%C4%87\).JPG](https://hr.wikipedia.org/wiki/Josip_Jela%C4%8Di%C4%87#/media/Datoteka:Flag_of_Croatia_(Josip_Jela%C4%8Di%C4%87).JPG) pristupljeno: 1.09.2020

Slika 11: Wikipedia, https://hr.wikipedia.org/wiki/Josip_Jela%C4%8Di%C4%87#/media/Datoteka:Ban_standard.PNG pristupljeno: 1.09.2020

Slika 12: Kolaž

- Flickr, 20.12.2012 (pristupljeno 10.09.2020)
<https://www.flickr.com/photos/charlestonmuseum/8451038234/in/photostream/>
- Wikipedia, pristupljeno 10.09.2020
https://hr.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_I._Austrijski#/media/Datoteka:Ferdinand_I,_Keizer_van_Oostenrijk.jpg

- Wikipedia, pristupljeno 10.09.2020
https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Barab%C3%A1s_Ferenc_J%C3%B3zsef.jpg
- La-gatta-ciara, pristupljeno 10.09.2020 <https://la-gatta-ciara.livejournal.com/298179.html>
- Commons.wikimedia, pristupljeno
10.09.2020https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Francesco_I.jpg
- Wikipedia, pristupljeno
12.09.2020https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Joseph_Dorffmeister_002.jpg